

Átírják a gyomlistát

Időnként át kell írni, ki kell igazítani a gyomterképet, mert rendszeresen változik a különféle gyomnövények által borított terület nagysága. A mezőgazdászok pontosan számontartják, hogy milyen a gyomnövények „borítása”, tehát mekkora területen kell számolni az esetleges terméskieséssel. Csak hogy a mért adatok érdekes módon szinte évről évre eltérnek egymástól; néha csak átmenetileg, esetenként azonban véglegesen hátrébe szorulnak bizonyos gyomfajták, s egyáltalán nem bizonyos, hogy a növény, amely mondjuk tíz évvel ezelőtt még a lista végén volt, jelenleg is ott van. Eppen ennek az ellenkezője valószínűbb; számos faj ugyanis az elmúlt években ugyancsak előrerukkolt a táblázaton.

Az utóbbi években szinte eltűntek a földekről olyan — korábban ugyancsak számontartott — gyomfélék, mint a szarkaláb, a mezei acat és kipszszulóban van a pipacs, valamint a disznóparaj, amely régebben meg lehetőségen elől állt a gyomlistán.

A növényvédelmet átveszelő fajok ellen külön irástási programot dolgoznak ki a mezőgazdasági kutatók. Új készítményeket vetnek be ellenük és fokozottabban alkalmazzák a rotációs vetési eljárás, amely biológiai alapon teszi lehetővé az ellenük való védekezést. Ettől azt várják, hogy az újabb előretörő gyomfélék is hátréba szorulnak. De természetesen máris számolnak azzal, hogy újabbak jönnek, hiszen a gyomlistát még nagyon sokáig, szinte évről évre át kell majd írni.

A magyar helynévkutatás új kékűkönyvei

A közelmúltban hagyta el a Szegei Nyomdát a József Attila Tudományegyetem Acta Historica című kiadványának 44., 48. és 55. kötete. Az első két kötet (1973—1974) szerzői — Kristó Gyula, Makk Ferenc és Szegei László — Adatok „korai” helyneveink ismeretéhez című munkájukban arra vállalkoztak, hogy összegyűjtse mindazokat a földrajzi helyneveket, amelyek a IX—X. századi magyarság történetében jelentős szerepet játszottak népek, törzsek és személyek neveivel, valamint a XIII—XV. századi nemzetségekkel kapcsolatosak.

A komplex módszert követő vállalkozás alapvető céljának azt tekintette, hogy egy megbízható és minél teljesebb adattárat állítson össze, segítve ezzel az érveléses módon kiszűrésű helynévkutatást. Ugyanakkor az Adattár közreadásával a szerzők jövőbe mutató célja volt, hogy az adatok újszerű rendszerezésével megteremtse a hagyományos névtipológiai megállapítások felülvizsgálatának alapját, s hozzászóljanak a helynevek történeti forrásokként való felhasználásának napjainkban sokat vitatott kérdéséhez. A mintegy háromszázötven című közel négyezer, nép-, törzs-, személy- és nemzetségnévvel kapcsolódó helynevet tartalmaz. A kötetek használatát a jól kiválasztott nyomdai eljárással és a melléklet megkönnyíti a hozzájuk csatolt térképek, amelyek mértékárnyukat és besorolásukat tekintve meg egyeznek a honfoglalás kori és a korai Árpád-kori régészeti leletkataszter térképével. Egyik legfontosabb érdeme az „Adattár” szerzői hármának, hogy a névtipológiai kutatások komplexítésére hívják fel a figyelmet, s erre maguk is példát mutatnak. A régészeti térkép átvétele ugyanis biztosítja a régészeti leletanyag és a földrajzi névanyag azonnali szembesítését, s „egyentel” a történelem, a régészet és a nyelvészeti kutatói együttműködésének útját.

A harmadik kötet (1976) Kristó Gyula Szemponatok korai helyneveink történeti tipológiájához című tanulmányát tartalmazza. A történészektől széles körben ismert szerző e munkájában nyelvészként mutatkozik be a szakemberek előtt, s nem

kevesebbre vállalkozik, mint a magyar névtudomány (onomasztika) hagyományos nézetének revíziójára. A kutatói bonckés alá vett magyar történeti helynév-tipológia fiatal diszciplínának számít, születése az 1936—1943 közötti évek tehető. Első rendszerezését Knieza István végezte el, szintézisének az azóta eltelt évtizedek sem hoztak jelentős változást, legfeljebb egyes tételeinek pontosítására került sor Bárczi Géza és mások munkássága révén. A Knieza—Bárczi-féle történeti tipológia a földrajzi névből indult ki — megkülönböztetve pusztai törzs-, személy- és népevekből alakult, -i és -d képzővel ellátott, továbbá összetett (-falva, -háza, -laka, -telke, -szállása stb.) utótaggal létrejött helyneveket —, s az egyes típusokra nézve kronológiai jellemzőket dolgozott ki, megalkotta keletkezésük új szempontú időhatárát.

Kristó Gyula az „Adattár”-ra építő tanulmányában egyrészt a helynévtípusok merev kronológiai kereteinek — természetesen nem partatlan — feloldására tesz kísérletet, másrészt az új időhatárok kijelölésével felhívja a figyelmet a földrajzi nevek történeti forrásokként való felhasználásának aktuális módszertani kérdésére.

Módszertanilag nagyon tanulságosak azok a fejezetek, amelyekben a szerző a névtelenség kérdéseivel, illetve a névadási indítékekkel foglalkozik. A Névtelesség, elnevezés című fejezetben — más kutatókkal ellentétben — a névtelenséget több évszázados jelenségnek tekint, mivel a névtelen birtokok még a centrális területeken is nagy számban bukkannak fel a forrásszegény XI—XII. század okleveles anyagában. A Kárpát-medence peremterületein pedig a XIII—XIV. század magyarságára várt a névtelen térségek elnevezésének feladata. Egy-egy falu nevet csak akkor kaphatott, amikor a feudalizmus kifejlődésével és megszilárdulásával a mozgó, települést felváltotta az állandó lakhely, amely már megkövetelte a falu nevének egyediesítését, megkülönböztetését a szomszédos településektől. Névadóként számos indíték kínálkozott, hogy csak néhányat soroljunk fel: a megtelepedés természeti feltételei, akár a birtokoknak, akár az ott lakó emberek bármelyikének neve, et-

nikuma, foglalkozása stb. A szerző szerint társadalmilag véletlenszerű, esetleges, hogy a számos elnevezési lehetőség közül melyik realizálódott a földrajzi nevekben. Eppen ezért cáfolja a történészek egy részénél mutatózó olyan elképzeléseket, sok esetben bizonyítottan vélt koncepciókat, amelyek a korai magyar társadalom életét kizárólag a helynevekben keresnek feleletet. Ellenőrként új szempontokat sorakoztat fel a népvédből és foglalkozásnévből alakult helynevek történeti vizsgálatához.

A röviden és vázlatosan bemutatott három kötet metodikai és elméleti újszerűségével jelentősen segítheti a további kutatásokat, s méltán számíthat a szakemberek reagálására. Az itthonról és külföldről megnyilvánuló „kereslet” viszont indokoltá tette volna a kötetek nagyobb példányszámú megjelentetését vagy újbóli kiadását.

Dr. Rákos István

Híres leningrádi kristályok

Az emberi értelem olyan kristályfajta, amelyet az átlátszó anyagban vetekszik a legtisztább forrás vizével, hangja csengő, és képes arra, hogy a nap sugarait a szivárvány minden színében tükrözze vissza. E kristály az üveg egyik változata. Különleges keménységben, másfél száz fokos hőmérsékleten készíthik. Alapanyaga ugyanaz, mint az üvegé, ám nagyobb tisztaságú. Kvarchomokból, szóda, szulfidból készül. Nagyszerű tulajdonságait a benne levő ólomtartalomtól kapja.

A Szovjetunióban több nagyzem foglalkozik kristályüveg előállításával, egyik legjelentősebb közülük a leningrádi. Az itteni mesterek minden alkaloma iparművészeti remekmű.

A gyár csaknem 40 éve termel. Termékeit mesze a Szovjetunió határain túl is ismerik. Értékes optikai tulajdonságai miatt legelőször a világ legjobb ilyen készítményei közé sorolják.

(APN)

Szakcsoporthoz

Méhészeti

A mezőgazdasági területekből a kisgazdaságok jelenleg is több mint 30 százalékban részesednek. Jelenlegi mennyiségű és értékű termelőeszköz van birtokukban, ezek jobb kihasználása népgazdasági érdek. A kisüzemi termelésben résztvevők több társadalmi réteghez tartoznak, ezért termelésüket célszerű összehangolni, munkájukat szervezni, s az értékesítést segíteni. Emellett a megfelelő anyagi-műszaki bázist is szükséges megteremtteni.

Az elmúlt év igazolta, hogy a szakcsoporthoz forma a legalkalmasabb a kistermelők összefogására, a termelés és az értékesítés szervezése, szervezeti tételére. Bebizonyosodott, hogy a fogyasztási szövetkezetek adottságai felelnek meg legjobban a méhészeti, a kertészeti és a kisállattenyésztési szakcsoporthoz szervezésére. Jelenleg hazánkban 2200 szakcsoporthoz tartanak nyilván, a fogyasztási szövetkezetek keretében. Ez a szervezetek 165 ezer tag mezőgazdasági termelését fogja össze, s a termelés szervezésén túl olyan közösségi életet is teremt, amelyben a szaktudás elmélyítésére és az újabb eredmények elterjesztésére egyaránt lehetőség nyílik. Ezért várható, hogy a mostani ötéves terv végére megkétszereződik a szakcsoporthoz száma. Ehhez természetesen az szükséges, hogy nemcsak a termelés, hanem a feldolgozás és a forgalmazás szervezése is jobb legyen.

Csongrád megyében 1976-ban több mint 70 szakcsoporthoz tevékenykedett. Ebből 62 a korábbi években alakult meg. A jelenlegi taglétszámuk hatezren felül van. E szakcsoporthoz közül jelentős helyet foglal el a méhészet. Sajnos a méhészkedők átlagéletkora 51 év. Célszerű lenne tehát bevonnai a méhészeti szakcsoporthoz munkájában a fiatalabb korosztályt is. Az országban már 1962-ben 260 ezer méhészcsoport volt, a jelenlegi taglétszámuk hat ezernél is magasabb. Ez az összes méhészteljesítéstől döntő többségét az ilyen méhészetek adják. Megállapítható, hogy ez az ágazat továbbra is kis-termelői formában fejlődhet. A fejlesztésre szükség is van, mert a méhészetek évről évre nő. A mostani ötéves terv célkitűzése között szerepel, hogy az ország lakosságának mezőgazdasága várhatóan egynegyedével fog emelkedni és nő a külföldi export is, mert a magyar méz keresett a világpiacra.

előnye, hogy nem köt le hasznos földterületet. Természetesen eszközigénye van, mert felszerelésekre — mint kaptárakra, pergetőkre — szükség van. A méhészládók vándoroltatása is többletkiadást jelent a méhészkedőknek. Szerencsére több mezőgazdasági nagyzem már rájött arra, hogy a jó eredmények eléréséhez szükség van a méhek beporzó munkájára. Ezért az idén már több termelőszövetkezet jelentkezett néhány szakcsoporthoz, hogy inkább vállálják a méhek elszállítását, sőt esetleg kisebb költséghozzájárulást is, csak hogy a kertészetükben méhek tevékenykedjenek. Örvendhet az is, hogy a korszerű méhészeti eszközök és felszerelések vásárlásához hitelkiváltást ki kívánják a közeljövőben indítani a takarékpénztárak. Az ÁFESZ-ek szaktanácsadással segítik a termelőket. Erre szükség is van, mert a kedvezőbb termelési helyzet és a jobb értékesítési lehetőség kialakítása a méhészet további fejlődésének feltétele. Ahhoz, hogy az V. ötéves terv előirányzatát teljesítsük, az állományt legalább 20 százalékkal kell növelni. Mindez csak jó szervezéssel és megalapozott együttműködéssel érhető el.

Radics Ferenc

HÁZASSÁG I. kerület
Szeged: Técsy Tamás és Csülk Katalin, Kocsis László József és dr. Kiss Zsuzsanna Mária, Kosóczki Dező és Szunyog Éva, Rozália, Csöke László János és Berta Anna, Karsai József és Máté Mária, Pálmikás Csaba Gyula és Kis-Szabó Klára, Simonján János Imre és Bangó Edit, Bellér János és Kaszuba Mária, Kovács László Elemér és Tok Katalin Erzsébet, dr. Moldovay Géza és Remák Anna Mária házasságot kötöttek.
II. kerület
Algyő: Keresztes István és Gubás Katalin házasságot kötöttek.
SZÜLETÉS I. kerület
Szeged: Jeremiás Istvánnak és Kordás Piroskának Csaba, Bigors Antalnak és Zámbo Erzsébet Iónának Mónika Erzsébet, Korasz István Józsefnak és Barina Irén Agnesnek Angéla, Erdélyi Tamásnak és Pusztás Katalinnak László, Gyuris István Tibornak és Márta Margitnak Balázs László, Weigert Endre Edének és Valcsika Olgának Eva Katalin, Czékus István Józsefnak és Melykúti Irénnek Anita, Bálok Gábornak és Török Zsófiának Judit Anna, Balogh Gábor Zoltánnak és Hódér Evának Csilla, Martus Imrénének és Mészáros Mária Rozáliának Ildikó, Szarka-Kovács Istvánnak és Pigniczki Erzsébetnek Mária Erzsébet, Horváth Lászlónak és Seiler Klárának Krisztián László, Kónya Györgynek és Miklós Erzsébet Julannának Tamás György, Hegedűs Józsefnak és Tóth Julianna Magdolnának Edit, Biró Andrásnak és Kovács Agnesnek András, Nemes Sándornak és Fazekas Zsuzsannának Adrián, Tölgyesi Elemének

Családi események

és Hudák Edithnek Zoit Elemér, Lőrincz Zoltánnak és Kőrödi Evának Anikó, Hódi Sándor Istvánnak és Tóth Gabriella Máriának Krisztina, Bárdos Sándornak és Laczkó Iónának Brigitta, Füzös Józsefnak és Radics Margitnak Krisztina Mária, Bán Sándornak és Lados Margitnak Zsuzsanna Éva, Sipka Lászlónak és Bukniz Matildának Attila, Böke János Antalnak és Kiss Borbála Elvirának Judit Irén, Szonkay Miklósnak és Ancsin Gabriellának Gabriella Piroska, Kulcsár Péternek és Kiss Piroskának Péter, Palotai Ferencnek és Hajdú Rozáliának Ferenc Zoltán nevű gyermekük született.

III. kerület
Szeged: Kispál Jánosnak és Mayer Zsuzsannának Tamás, Nagygyörgy Imrénének és Biczkó Klára Gizellának Zoltán, Paulik Ferenc Jánosnak és Kiri Evának Gabriella Éva, Csepke Szilveszternak és Guljás Mária Piroskának Szilveszter, Selyp Gábor Györgynek és Koszó Ibolya Annának Róbert Krisztián, Komáromi Endrénének és Kiss Matildának Endre, Kómáncz Nándornak és Réz Zsuzsannának László, Nagy Sándornak és Berényi Erzsébetnek Zsófia, Szabó József Károlynak és Szabó Terézának Gabriella, Apai Pál Jánosnak és dr. Reményi Evának Dániel, Hegedűs Gyulának és Lajkó Iónának Mónika, Ungi Zoltánnak és Pernei Annamáriának Krisztina Viktória, Zerl Péter Pálnak és Tóth Iónának Ilona, Borika György Józsefnak és Rózsa Klára Annának Bernadett Klára, Mészáros Lászlónak és Csányi Katalinnak Péter László nevű gyermekük született.

HALÁLOZÁS I. kerület

Szeged: Mészáros Lajosné Tolnai Zsófia, Kis Mihályné Tóth-Pördi Veronika, Rother Márta, Radizy Veronikáné Jancsikáné Daninka, Sebők Szilveszter, Vata János, Lukács Jánosné Török Anna, Dorogi Sándor, Piri Elekné Gila Valéria, Miklós Imre, Botka János, Csonka Imréné Boros Julianna, Szalai Ferencné Juhász Mária, Dobossai István, Onozó Lajosné Farkas Katalin Julianna, Kiss János, Sipos Andrásné Káisz Mária meghalt.

II. kerület
Szeged: Gerger Péter, Domos István László, Sánta József Gergelyné Nacs Borbála, Szabó Ferencné Homai Terézia, Preisz Vilmosné Joó Anna, Tégen Károly, Vékes Andrásné Unger Jozefa, Dobó Rozália meghalt.
Algyő: Kónya Andrásné meghalt.

III. kerület
Szeged: Lászlóczi Józsefné Sánta Piroska, Vessényes István, Szél János, Erdős Dező, Duddás Antalné Sándor Etelka, Terhes Antal György, Szabó András, Szoboszlav Istvánné Horváth Ilona, Török József, Szalma István, Tóth István meghalt.

Nazim Hikmetre emlékezünk

A XX. századi török irodalom kiemelkedő alakja Nazim Hikmet költő, regény- és drámaíró hetvenöt esztendője, 1902. január 19-én Istambulban született.

Előkelő nemesi családból származott. A család katonai pályára szánta, sorsa azonban másképpen alakult. Amikor hazája az I. világháború után idegen megszállás alá került, s Mustafa Kemal pasa vezetésével megindult a nemzeti felszabadítási háború, az író Kemal oldalára állt, majd a Szovjetunióba emigrált, ahol egyetemi tanulmányokat folytatott. Itt érelődött marxistává. Költészetét is, amelynek első megnyilatkozása a törökországi idegen intervenció idejére esnek, ebben az időszakban bontakozott ki, — Majakovszkij hatása alatt. Hazájába visszatérve illegális kommunista tevékenységéért több ízben letartóztatták, végül 25 évi börtönrre ítélték, s csupán a nemzetközi felháborodás hatására bocsájta szabadon 11 év letöltése után.

Ezután ismét a Szovjetunióba telepedett le. Az ott töltött másfél évtized a költő legtermékenyebb korszaka. Tevékenyen részt vett a nemzetközi békemozgalomban; ennek során sokszor járt külföldön, nem egyszer Magyarországon is. Tevékenységéért Lenin-békedíjjal tüntették ki. Irodalmi tevékenységét is itt, második hazájában teljesedett ki. Élete és aktivitása teljében ragadta el a börtönből szerzett szívbetegség 1963. június 3-án Moszkvában.

Nazim Hikmet rendkívül széles körű műveltségű írástudó volt, a török líra hagyományos kultúráját mesterien egyeztetve a merész új modern versformával, a modern versformát a hagyományos költészetével hozta össze. Az egyszerű emberek nyelve — magas művészi fokon — az ő műveiben nyert végleges irodalmi-lírai polgárgéget. Erjesztő hatása szinte minden irodalmi műfajban és számos más művészeti ágon is megmutatkozott. Írói munkásságát a forradalmi mozgalom, a dolgozó nép érdekei, a népi realista művészet megteremtésének szolgálatába állította. A né-

pi formákat forradalmi tartalommal töltötte meg. A török költészetben ő teremtette meg a ritmusból alapuló szabad verset.

Első verseskötetét (*A napivók dala*) Bakuban adták ki. Törökországban csak a II. világháború előtt adták ki néhány kötetét, több török nyelvű műve Bulgáriában és Jugoszláviában jelent meg. Elbeszélő költeményei közül kiemelkedik *Levelék Taranta Babuhoz* és *Enek Szimav kádijának fiáról*, *Bedrettinről*. Az utóbbiban egy középkorban élt parasztervezér alakját ábrázolja, aki kommunisztikus tanokat hirdet.

Drámái a török társadalom kérdéseit boncolgatják. A *küllönc* egy török kommunista értelmiségi alakját mutatja be. *Az ünnep első napján* a polgári társadalom erkölcsének kritikája. *Legenda a szerelemről* egy régi keleti irodalmi motívumot, Fernád és Sirin szerelmi történetét feldolgozza, az emberi akarásba, a haladásba, a munka értelmébe vetett hitét fejezi ki. A drámát hazánkban először a debreceni Csokonai Színház mutatta be 1957-ben.

Életének utolsó alkotásai között egyik legjelentősebb műve a *Romantika* c. regénye, sajátos önéletrajzi poetikai visszaemlékezés és számvetés, a költő politikai és művészi hitvallása. A regény a huszas évek derekán indul; a történet köré az emlékezők fonalat gombolyodik. Elő történelem és mély emberi hitvallás, amely nagy írói műveltséggel és mérték-tartással párosul. Summázva: „Tiszta szívvel, egész hittel, lendülettel élni és lelkesedni — ez a romantika. Tavaszilagóssal megismerem az első szerelem édesességét és keserűségét — ez a romantika. Búcsút mondani a szeretőnek, a szerelemnek, és elindulni, ha szólít a hazza, a kötelesség, várnak a társak — ez a romantika. Vállalni a nehéz munkát, kockázatot, betegséget és üldözést — ez a romantika. És mindig készen állni a halálra, és tudni, hogy miért — ez a romantika.”

DR. FÜR ISTVÁN